

## Conclusies en aanbevelingen enquête BES Hoogkamp

### Kernteam Buurt Energie Systeem Hoogkamp/BES

---

#### Inleiding

In samenwerking met de Kernteam Buurt Energie Systeem (verder te noemen Kernteam BES)<sup>1</sup> heeft de afdeling Onderzoek en Statistiek van de gemeente Arnhem in oktober 2021 een enquête gehouden onder alle bewoners in de Hoogkamp. Doelen waren om inzicht te krijgen hoe de Hoogkamp er voor staat wat betreft energiebesparende maatregelen en duurzame energie. Daarnaast is onderzocht hoe de buurt denkt over het Buurt Energie Systeem. In deze notitie staan de belangrijkste vijf conclusies en aanbevelingen die de Kernteam BES uit het de enquête heeft getrokken. De volledige uitkomsten van de enquête vindt u in bijgevoegd rapport en op de website [www.hoogkampenergie.nl](http://www.hoogkampenergie.nl)

#### 1. Opkomst

De respons van 22% (165 reacties) wordt door de afdeling Onderzoek & Statistiek van de gemeente Arnhem bovengemiddeld genoemd voor dit soort enquêtes (schriftelijk op adres van elke bewoner en een code voor digitaal invullen). Van het aanbod om via werkgroepleden de enquête schriftelijk in te vullen is door enkele bewoners gebruik gemaakt.

In de ogen van werkgroep Hoogkamp Energie is de respons laag. Maar voor het huidige doel: ophalen van meningen, ideeën, zorgen en bezwaren van bewoners bij de plannen voor een Buurt Energie Systeem als input voor de ontwerp en ontwikkelfase geeft de enquête een rijke opbrengst. In latere fasen waar een betrouwbaar beeld van de feitelijke situatie van energieverbruik en -besparing nodig is, is een hogere respons noodzakelijk. Dat geldt ook voor het verkrijgen van een betrouwbaar beeld van de potentiële deelname van bewoners. Of de uitkomst van de enquête representatief is voor de hele buurt weten we nog niet. De kans bestaat dat vooral uitgesproken voorstanders of uitgesproken tegenstanders gereageerd hebben.

#### 2. Isolatie en besparende maatregelen

2.1. Veel respondenten geven aan dakisolatie (83% waarvan 18% gedeeltelijk), tochtwering (83%, waarvan 36% gedeeltelijk) en glasisolatie (79% waarvan 28% gedeeltelijk) te hebben aangebracht. Ook heeft 63% (waarvan 6% gedeeltelijk) spouwmuurisolatie aangebracht en 53% (waarvan 9% gedeeltelijk) vloerisolatie. Uit de enquête is niet af te leiden wat de leeftijd en de kwaliteit van de isolatiemaatregelen is. Hiervoor zijn aanvullende woningschouwingen gepland.

2.2. Van de respondenten is 39% van plan om hun woning verder te verduurzamen en nog eens 46% is dit misschien van plan. Belangrijkste redenen zijn tegengaan van klimaatverandering, een lagere energierekening en meer comfort in de woning. Voor de

---

<sup>1</sup> Kernteam BES bestaat uit Gerda Dreise (Gemeente Arnhem), Josha van der Beek en Maxje van der Heijden (Alliander), Herman Velvis, Hans Leibbrand en Paul Vlaar (Werkgroep Hoogkamp Energie). Het Kernteam draagt zorg voor de uitvoering van het haalbaarheidsonderzoek van het Buurt Energie Systeem in de Hoogkamp.

werkgroep Hoogkamp Energie geeft dit uitstekende aanknopingspunten om de komende jaren intensief in te zetten op energiebesparing. Hiermee kan het totale energieverbruik in de wijk verder omlaag gebracht worden, zodat ook een collectief warmtesysteem geoptimaliseerd kan worden.

- 2.3. Van de 15% respondenten die niet willen verduurzamen geeft 28% aan al voldoende maatregelen genomen te hebben. De rest geeft aan het geld er niet voor te hebben, de terugverdientijd te lang te vinden of andere zaken belangrijker te vinden. Met name voor deze groep is informatie over financiële tegemoetkoming (subsidies, duurzaamheidsleningen, warmtefonds e.d.) noodzakelijk.
- 2.4. 38% van de respondenten geven aan zonnepanelen te hebben op hun dak. Ook voor het reduceren van het elektriciteitsgebruik is de potentie dus groot.

### **3. Behoeftte koeling**

Het merendeel van de bewoners staat neutraal ten opzichte van koeling of vindt dit niet belangrijk. Aangezien koeling in combinatie met een Buurt Energie Systeem bijzonder kostbaar is, is deze uitslag reden om hier verder van af te zien. Bewoners die overwegen om een airco aan te schaffen (10% nu en 25% bij meer warme periodes), kunnen hiervoor een individuele oplossing kiezen.

### **4. Oordeel over het Buurt Energie Systeem**

- 4.1. Van de respondenten geeft 63% aan een goede tot zeer goede eerste indruk te hebben van de plannen voor het Buurt Energie Systeem. 13% is neutraal en 15% vindt de plannen slecht tot zeer slecht. 8% weet het niet. Voor de Kernteam BES is dit een bemoedigend resultaat.
- 4.2. Als belangrijkste voorwaarden voor een buurtenergiesysteem noemt men de betrouwbaarheid, betaalbaarheid en toekomstbestendigheid. Verder mag er geen geluidsoverlast worden veroorzaakt, mag het karakter van de wijk niet aangetast worden en willen mensen niet inboeten op comfort. Deze voorwaarden zijn consistent met de uitkomsten van eerdere raadplegingen en zijn harde ontwerpeisen.
- 4.3. Uit de beantwoording van de vraag naar nadelen van het BES en de open vragen springen de volgende bezwaren in het oog: een deel van de respondenten is bang dat de eenmalige en maandelijkse kosten te hoog worden en dat de woningen niet warm worden (gezien de verwarmingstemperatuur van 70 °C en de nog jonge techniek die wordt toegepast). Daarnaast wordt de overlast tijdens aanleg of daarna als bezwaar gezien. Een deel van de respondenten zou liever wachten op het beschikbaar komen van nieuwe technieken zoals bijvoorbeeld waterstof.
- 4.4. Uit de open vragen komt naar voren dat bewoners het lastig vinden om een keuze te maken tussen een collectieve en een individuele aanpak van het aardgasvrij maken van de buurt. Als Kernteam BES stellen we voor dat er voor de bewoners een vergelijkend overzicht komt, waarin alle voor- en nadelen op een rijtje staan van de drie opties: collectief warmtesysteem, individuele luchtwarmtepompen en individuele bodemwarmtepompen. De drie opties zouden specifiek voor de buurt Hoogkamp vergeleken moeten worden op factoren als:
  - Kosten investeringen, woningaansluiting, aanpassingen, afschrijving bij installatie op middellange (10 jaar) en lange termijn (30 jaar).
  - Variabele kosten van warmtegebruik

- Comfort, koeling, gebruiksgemak en betrouwbaarheid
- CO2 emissie en milieueffecten
- Mogelijkheden verdere innovaties
- Ruimtebeslag en geluidsoverlast
- Tijdspad voor realisatie

Aanvullend bevelen we aan om een onderzoek te laten uitvoeren naar de impact van 70 graden C verwarming op het comfort in de woning, ook in woningen die nog niet geïsoleerd zijn. Hieruit komt dan ook naar voren wat de minimale eisen zijn die aan de woningen gesteld worden om mee te kunnen doen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van eerdere onderzoeken (Wittenveen + Bos ), de woningschouwen (momenteel in uitvoering) en de actuele informatie uit de actie zet'm op 60.

## **5. Participatie en communicatie**

Met de roadshow, middenbermgesprekken, buurtbijeenkomst en de enquête is weer een belangrijke impuls gegeven aan de communicatie in de buurt en de participatie van de bewoners in de planontwikkeling. Uiteindelijk moeten we 80% deelname van de buurt aan het Buurt Energie Systeem halen, wil het systeem haalbaar en betaalbaar zijn. Als Kernteam BES willen we dit bereiken door een zo concreet mogelijk plan, inclusief prijskaartje, alle impact voor de buurt en de woningen, milieutechnische en financieel-economische randvoorwaarden etc. aan de bewoners voor te leggen. Ook moet er een plan liggen hoe mensen ondersteund en begeleid worden. Alle hensen aan de dus om van de huidige fase van planontwikkeling over te kunnen gaan naar de fase van planvoorbereiding en -uitvoering.

Kernteam Buurt Energie Systeem Hoogkamp

20 januari 2022

---